

INES VIRČ

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Ulica Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb
inovak@ihjj.hr

OBITELJSKI NADIMCI U ZASADBREGU

U radu se obiteljski nadimci u Zasadbregu analiziraju sa semantičko-motivacijskoga i tvorbenoga aspekta. Pokazuje se da ta onimijska kategorija sadrži mnoge zanimljive jezične i izvanjezične informacije, koje su odraz govora i života toga gornjomeđimurskoga sela.

1. Uvod

Općina se Sveti Juraj na Bregu nalazi na zapadu središnjega dijela Međimurske županije. U sastav općine ulazi devet sela: Brezje, Dragoslavec, Frkanovec, Lopatinec, Mali Mihaljevec, Okrugli Vrh, Pleškovec, Vučetinec i Zasadbreg. U tih devet sela živi ukupno 5279 stanovnika, pa po broju stanovnika Sveti Juraj na Bregu zauzima šesto mjesto u županiji. Naselja su smještena na brežuljcima, što je i nedostatak i prednost općine. Nedostatak je u tome što je upravo zbog geografskog položaja povezanost tih sela u prošlosti bila veoma loša (jer su ceste bile neizgrađene). S druge strane, atraktivnost i pitoresknost kraja privlačan su element u odabiru mjesta za stanovanje lokalnog, pa i doseljenog stanovništva u ovo područje, što je ujedno i direktna posljedica konstantnog rasta broja stanovništva. Kako dakle stanovništvo u ovaj kraj ubrzano dotječe iz većih središta (triju međimurskih gradova, ali sve više i iz drugih županija, država), posljednji je trenutak da se zabilježe tragovi jedne starije i po mnogočemu drukčije kulture življenja. U Tablici 1 prikazana je struktura stanovništva prema migracijskim obilježjima, a Tablica 2 pokazuje kako se kretao broj stanovnika u općini po popisnim godinama od 1857. do 2001. godine.

Tablica 1

Naselje popisa	Ukupan broj stanovnika ¹⁾	Od rođenja u istom naselju	Doseљeno u naselje stanovanja									
			svęega	iz drugog naselja istog grada/općine ²⁾	iz drugog grada/općine iste županije	iz druge županije	iz inozemstva od toga					nepoznato
							svęega	Bosne i Hercegovine	Makedonije	Slovenije	SFJ	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
UKUPNO	5.279	3.176	2.102	655	1.087	140	211	54	4	115	7	9
Brezje	765	357	407	117	244	29	17	4	1	5	-	-
Dragoslavec	460	252	208	36	115	12	45	3	2	36	2	-
Frkanovec	328	208	120	44	56	3	17	10	-	7	-	-
Lopatinec	947	549	398	147	206	17	23	6	-	10	1	5
Mali Mihaljevec	454	310	144	38	87	13	6	4	-	2	-	-
Okrugli Vrh	396	278	118	41	51	13	12	1	-	5	-	1
Pleškovec	451	281	170	67	61	17	25	4	-	17	-	-
Vučetinec	585	306	279	117	120	17	22	2	-	18	1	3
Zasadbreg	893	635	258	48	147	19	44	20	1	15	3	-

U prikazu stanovništva prema migracijskim obilježjima vidljiv je veliki udio doseљenog u ukupnom stanovništvu: od ukupno 5279 stanovnika koji su 2001. živjeli u Općini Sveti Juraj na Bregu, njih 2102 (39,8%) bili su doseљenici.

Tablica 2

naselje	BROJ STANOVNIKA PREMA POPISU													broj stanovnika bez inozemaca	broj stanovnika (EU)	prognoza po stopi '91/01.	prognoza po stopi '91/01.	
	1857	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1931	1948	1953	1961	1971	1981					1991
BREZJE	73	271	130	147	139	177	173	181	310	308	363	473	473	680	655	765	893	1044
DRAGOSLAVEC	211	278			376	434	419	513	617	637	584	518	445	417	414	460	511	568
FRKANOVEC	285	211			273	279	281	335	394	410	420	403	354	345	330	328	326	324
LOPATINEC	241	329	1604	1868	412	462	396	507	668	673	765	784	848	868	858	947	1045	1154
M. MIHALJEVEC	91	107	117	129	144	169	193	277	323	345	353	396	350	401	394	454	523	603
OKRUGLI VRH	212	261			303	296	241	355	457	469	501	456	424	402	389	396	403	410
PLEŠKOVEC	178	176			289	325	310	386	476	524	551	498	465	444	417	451	488	528
VUCETINEC	243	299			358	403	449	448	559	535	494	475	455	558	541	585	633	684
ZASADBREG	359	365	401	438	504	545	606	660	806	843	890	868	843	897	882	893	904	915
ukupno	1893	2297	2252	2582	2798	3090	3068	3662	4610	4744	4921	4871	4657	5012	4880	5279	6711	6178

1891.* – broj stanovnika popisa 1991. umanjjen za stanovnike odsutne iz naselja u inozemstvu duļje od godinu dana uspoređiv je sa popiscem stanovnika 2001.
 1880 i 1890 naselja Dragoslavec, Frkanovec, Okrugli Vrh, Pleškovec i Vućetinec iskazani su u Lopatincu

U Tablici 2 uočljiva je tendencija stalnog rasta broja stanovnika. Jedino se u razdoblju od 1961. do 1981. godine primjećuje blagi pad broja stanovnika koji je posljedica intenzivnog odlaska Međimuraca na privremeni rad u inozemstvo.

Iz ukupnosti onimije svih devet „jurovskih“ naselja (koja će biti predmet posebnog rada) za ovaj smo rad odabrali obiteljske nadimke u Zasadbregu prikupljene terenskim istraživanjem u tom selu.

2. Kratka povijest Zasadbrega

Po broju je stanovnika Zasadbreg drugo selo u Općini Sveti Juraj na Bregu. U povijesnim vrelima prvi put spominje se 1505. godine kao Zazad¹, a od 1866. godine pratimo ga pod imenom Zasadbreg (Zazadbreg²). Kao posljedica sveobuhvatne mađarizacije u drugoj polovici 19. st., kada se uz ostalo mađarizira i sva međimurska ojkonimija, javlja se mađarsko ime Zasadbrega – *Gyümölcshegy* (< mađ. *gyümölcs* ‘sad, voće’, *hegy* ‘brijeg’).

Zasadbreg je selo na osam brežuljaka. Dvije su predaje o njegovu imenu. Prema jednoj, ime sela slikovito opisuje kakav je teren u selu bio nekad i danas, tj. gradnjom svake nove kuće teren postaje ravniji, a brežuljci niži. Prema drugoj priči, brežuljci su bili „za sād“ (voćke i vinovu lozu), što potvrđuje i činjenica da je Sigismund Fadan de Thwran³ 1506. godine darovao pavlinima vinograd u selu Zazad. Danas u selu postoji ulica, *Fadān*, koja kao i ostale ulice sela ima iz dana u dan sve više kuća, a sve manje obradivih površina.

Zasadbreg se danas različito naziva – stariji mještani zovu ga *Zāsad*, a pripadnici mlađe generacije *Zāsadbregk*, što je izgovorna inačica službenoga imena *Zasadbreg*. Stanovnici su sela *Zāsančarij*, a u okolnim naseljima zovu ih i *Brėgarij* (vjerojatno zbog geografskog položaja sela).

3. Neke osobitosti mjesnoga govora Zasadbrega

U *Fonološkim opisima srpskohrvatskih / hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*⁴ opisan je samo jedan međimurski govor, govor Preloga (autor je FO preloškoga govora A. Šojat). Govori nekoliko međimurskih sela bit će uvršteni u Hrvatski dijalektološki atlas. Dosad su u tu svrhu istraženi govori Putjana (Đ. Blažeka), Kotoribe (A. Frančić) i Svetog Martina na Muri (A. Frančić i I. Virč).

Govor je Zasadbrega opisan u diplomskom radu *Kajkavska frazeologija gornjeg Međimurja*⁵.

Samoglasnički sustav zasadbregškoga govora ima jedanaest samoglasnika u naglašenom i sedam u nenaglašenom slogu.

¹ Vidi *Neoregistrata acta*. Rukopis, 1638. Hrvatski državni arhiv.

² Sabljar, V., *Miestopisni riečnik kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije*, Zagreb, 1866.

³ Vidi Kalšan 2006: 49.

⁴ A. Šojat, *Prelog*. U: *Fonološki opisi srpskohrvatskih / hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*. Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Posebna izdanja, knj. LV; Odjeljenje društvenih nauka, knj. 9, Sarajevo 1981, 331–336.

⁵ Novak, I. *Kajkavska frazeologija gornjeg Međimurja* (2004., u rukopisu).

Naglašeni slog		Nenaglašeni slog	
<i>i</i>	<i>u</i>	<i>i</i>	<i>u</i>
<i>ei</i>	<i>ou</i>	<i>ĩ</i>	<i>o</i>
<i>ę</i>		<i>ę</i>	
<i>e</i>	<i>o</i>		<i>a</i>
<i>ę</i>	<i>o</i>		
	<i>a</i>		
	<i>a</i>		

Takvo je stanje samoglasničkoga sustava rezultat prefonologizacije kvantitete u kvalitetu samoglasnika. Osim srednjih samoglasnika tu su i diftonzi, otvoreni i zatvoreni samoglasnici.

Za suglasnički sustav mjesnoga govora Zasadbrega karakteristično je, kao i za većinu kajkavskih govora, postojanje samo dviju palatalnih afrikata (*č̣*, *ẓ̌*) sa srednjom vrijednošću između *č* i *ć*, odnosno između /*ʃ̣*/ i /*ʒ̣*/. Praslavenski je suglasnički skup **tj* izjednačen sa **č*, a reflektira se kao *č̣* (*nòč̣*, *pěč̣*). Praslavenski se suglasnički skup **dj* reflektira kao *j* (*měja*, *prěja*). Krajnji se zvučni suglasnici obezvučuju (*zòuḥ* ‘zub’, *sràḥ* ‘svrab’). Palatalni se nazal /*ń*/ denazalizira u *j* (*kòj* ‘konj’, *svlja* ‘svinja’, *ògej* ‘oganj’), a *ḷ* se depalatalizira (*zěṃla*, *kṛal* ‘kralj’, *halina* ‘haljina’). Ispred početnog *u*, odnosno dvoglasnika *uo* (< *u*), (*vòuža* ‘uže’), javlja se protetsko *v* (*vùho*, *vùš*), a ispred početnog *a* protetsko *j* (*Ĵaga* ‘pokračenica od Agata’, *Ĵana* ‘Ana’, *Ĵapa* ‘otac’).

U međimurskim je govorima, a tako je i u govoru Zasadbrega, izgubljena opreka po kvantiteti i tonu, pa je relevantno samo mjesto naglasaka, odnosno siline (*mážar* ‘osoba koja nešto ne razumije’, za razliku od *Mažar* ‘etnonim’). Akcentiran može biti svaki slog u riječi (*Bàčękovj*, *Męšjåkovj*, *Tomåš*).

Od morfoloških odlika zasadbreškoga govora izdvajamo: brojne imenice u kojima se rod razlikuje od onoga koji te imenice imaju u standardnom jeziku: *vòuža* ‘ž. r., uže’, *zvón* ‘m. r. zvono’, *nùđ* ‘mr. r. rudo /dio zaprežnih kola/’, *jùg* ‘m.r. jugo’; nema posebnog oblika za vokativ (vokativ je jednak nominativu, osim u ustaljenim izrazima tipa *Bòže drågi*); u NDLI imenica muškoga roda u množini i u DL imenica ženskoga roda u jednini ne provodi se sibilizacija (*vùk* – *vùki*, *nòga* – *nògi*, *pròpoh* – *pròpohi*).

Od posebnosti glagolskoga sustava izdvajamo: gubitak nesloženih preteritalnih vremena; jedan futur koji se tvori od svršenoga prezenta pomoćnoga glagola *biti* i gl. pridjeva radnog (npr. *dòšeḥ bõm*, *dòšeḥ bõš*, *dòšeḥ bõ*, *dòšlĩ bõmõ*, *dòšlĩ bõteḥ*, *dòšlĩ bõjõ*); stare imperative s jotiranim *d* u atematskih glagola *jěstĩ* i *povětĩ*, npr. *jěčteḥ*, *pověčteḥ* i čuvanje supina (*itĩ spåt*, *itĩ trt*).

4. Zasadbreški obiteljski nadimci

U antroponomastičkim se radovima, osim termina obiteljski nadimak, pojavljuje još šest različitih termina: *nadimak*⁶, *ime po kući*⁷, *obiteljski nadimak u službi prezimena ili neslužbeno prezime*⁸, *porodični nadimak*⁹, *porodično (neslužbeno) prezime*¹⁰, *sekundarno ili drugo prezime*¹¹.

Terenskim istraživanjem u Zasadbregu, utvrđeno je da je starijim ispitanicima poznat samo međimurski ekvivalent terminu nadimak, tj. *couna* (njem. Zuname), dok mlađi taj ekvivalent koriste vrlo rijetko ili im najčešće nije ni poznat.

Prije nego što definiramo obiteljske nadimke u Zasadbregu, moramo konstatirati da se u literaturi na dva načina pristupa ovoj temi.

A. Frančić ističe: „Ovisno o tome temelje li se na prezimenu dotične obitelji ili na kojem drugom onimskom, ili apelativnom leksemu podijelit ćemo ih na *prave* i *neprave*. *Pravi obiteljski nadimak* jest onaj kojeg je fonološka postava osnove različita od fonološke postave prezimena obitelji koja se njime imenuje (‘Šulęvi : ‘Varga), a *nepravi* onaj koji se izvodi iz prezimena dotične obitelji (‘Šulęvi : ‘Šul).“¹²

Drugo stajalište iznosi Bjelanović riječima: „Shvatimo li da je obiteljski nadimak dopunsko sredstvo individualizacije i da svoju ulogu može u potpunosti ostvariti samo onda kad se svojom fonemskom postavom sasvim razlikuje od onog patronimika (*patronimik* označava *prezime*, bilj. a.) s kojim zajedno identificira grupu ljudi (ili jedinku iz te grupe), onda je jasno da su djelomične preinake prezimena samo varijante prezimena.“¹³

U ovom ćemo se radu baviti samo pravim obiteljskim nadimcima. Naime, nepravih obiteljskih nadimaka u Zasadbregu ima vrlo malo i dobiveni su pluralizacijom prezimena s pomoću sufiksa *-ovi* (*Bákačovi*, *Bóžovi*, *Šurancovi*, *Krópekovi*, *Mikolajovi*, *Pęrkijovi*, *Ratajčovi*, *Toplekovi*, *Zęličovi*). Također,

⁶ Debeljak, S., *Nadimci u okolini Sv. Ivana na Zelini*, Zbornik za narodni život i običaje, 16, Zagreb 1911, 20.

⁷ Lončarić, M., *Prilog tvorbi živih imena u kajkavskom narječju*, Četrta jugoslavenska onomastična konferenca, Ljubljana 1981, 343.

⁸ Barić, E., *Rusinska prezimena*, Četrta jugoslavenska onomastična konferenca, Ljubljana 1981, 228.

⁹ Sekereš, S., *Slavonski porodični nadimci*, Onomastica Jugoslavica, 3-4, Zagreb 1973–1974, 141–151.

¹⁰ *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika*, Skopje 1983, 270.

¹¹ Rogić, P., *Lična i porodična imena u jeziku*, Rad, 303, Zagreb 1955, 215; Bjelanović, Ž., *Obiteljski nadimci u sjevernoj Dalmaciji*, Onomastica Jugoslavica, 8, Zagreb 1979, 75–92.

¹² Frančić 1994: 33.

¹³ Bjelanović 1975: 75.

u selu živi dosta obitelji s istim prezimenom (nekoliko mještana nosi isto ime i prezime: *Dragutin Jambrović* (2), *Mihael Kolac* (3), *Stanko Makovec* (2), *Dragutin Novak* (4) i nefunkcionalno je izvoditi obiteljski nadimak iz prezimena dotične obitelji.

A. Frančić međimurske obiteljske nadimke definira kao antroponimsko-toponimsku¹⁴ kategoriju pluralne forme vezanu isključivo uz neslužbenu komunikaciju u seoskoj sredini (v. Frančić 1994: 33), a s obzirom na građu prikupljenu terenskim istraživanjem u Zasadbregu, za golemu većinu zasadbriških obiteljskih nadimaka vrijedi i da im se fonološka postava posve razlikuje od fonološke postave prezimena.

Naša se analiza temelji na korpusu koji čine ovi obiteljski nadimci:

Bajtarovi, Bangačovi, Bačekovi, Bejsovi, Bleščovi, Bojjarovi, Buhekovi, Benekovi, Bedenekovi, Carovi, Cičekovi, Cvirkovi, Čalopekovi, Čavlakovi / Čevlakovi, Čučikini, Čavlakovi, Čavlaki, Dolancovi, Drašekovi, Đukešovi, Fikini, Flētnečovi, Fučačovi, Furjanovi, Hamrovi, Hlebovi, Haharovi, Halekovi, Ivičovi, Jesčeci, Kranjcovi, Kelemičovi, Lacekovi, Larekovi, Lizačovi, Lovrekovi, Lucovi, Lukačovi / Lukečovi, Lečkovi, Lečovi, Mankijovi, Marjenčeci, Mihkovi, Murkovi, Muzarovi, Mešnjakovi, Nacekovi, Njeredovi, Ornejekovi, Pekovi, Peliskačovi, Plešivcovi, Popkovi, Prdukačovi, Remušovi, Sabolekovi, Smoligačovi, Sokolovi, Stričekovi, Surijovi, Šajcovi, Šimunovi, Šiptarovi, Škrijarovi, Škriplini, Škrlcovi, Škrakačovi, Šlogarićini, Šmutačovi, Špenglarovi, Štučkovi, Šcuricovi, Tazini, Tinčovi, Tinčekovi, Tukačovi / Tukovi, Vugijovi, Velnarovi, Vencerlinovi, Zdenčarovi, Zletancovi, Zvonarovi, Zemberkovi, Zgajarovi, Zganičarovi, Židovovi.

5. Motivacijsko-tvorbena analiza obiteljskih nadimaka

Obiteljski su nadimci u Zasadbregu jednočlane imeničke ili pridjevske strukture. Imeničke strukture nastaju pluralizacijom ishodišnog leksema, a pridjevske se tvore sufiksima *-ovi* (u golemoj većini) i *-ini* (samo u primjerima: *Čučikini*, *Fikini*, *Šlogarićini*, *Tazini*). U osnovi dolazi osobno ime (I), osobni nadimak (N), prezime (P), zanimanje (Z), apelativ (A), etnik i etnonim (E). Doimensko značenje nekoliko osnova nismo uspjeli objasniti, pa njih označavamo kao „neprozirne osnove“ (X).

¹⁴ Obiteljski nadimci u Zasadbregu također osim antroponimske kategorije sadrže i (mikro)toponimsku komponentu, tj. protežu se na grunt (posjed, kuću, imanje) gdje ti ljudi žive. Česti su primjeri imenovanja njiva u čija su imena ugrađeni obiteljski nadimci, npr. *Na Špenglarovim*. To su tzv. domovni toponimi tvoreni prijedlogom i obiteljskim nadimkom. Odgovaraju na pitanje *gdje*, a ne *tko*. Obiteljski nadimci često su ugrađeni i u imena ulica, npr. *Tukova vùlica*.

Simboli kojima se služimo u tvorbenoj analizi:

- O_I = osobno ime u osnovi obiteljskoga nadimka
- O_N = osobni nadimak u osnovi obiteljskoga nadimka
- O_P = prezime u osnovi obiteljskoga nadimka
- O_Z = imenica koja znači zanimanje¹⁵ u osnovi obiteljskoga nadimka
- O_E = etnik ili etnonim u osnovi obiteljskoga nadimka
- O_A = apelativ u osnovi obiteljskoga nadimka
- O_X = obiteljski nadimak „neprozirne osnove“.

A) Pridjevske strukture obiteljskih nadimaka:

O + -ovj

O_I + -ovj

Beđeņekovj, *Beņekovj* (< Beđeņek : Benedikt), *Drašeķovj* (< Drašeķ : Andrija), *Furjānovj* (< Furjān : Florijan), *Īvičovj* (< Īvič : Ivan), *Lāčekovj* (< Lāček : (V)ladislav), *Lēčkovj*, *Lēčovj* (< Lēčko : Aleksandar)¹⁶, *Lóvrekovj* (< Lóvrek : Lovro)¹⁷, *Lúčovj* (< Lúć : Luka), *Mihēkovj* (< Mihēk : Mihael), *Nāčekovj* (< Nāček : Ignac), *Rēmušovj* (< Rēmuš : Jeronim), *Šimunovj* (< Šimun), *Tīnčekovj* (< Tīnček : Antun), *Tīnčovj* (< Tīnč(a) : Antun).

O_N + -ovj

Bāčekovj (: bāček ‘dem. od bači ‘otac, brat ili koji bliži srodnik’; mađ. bācsi ‘stric’), *Bajtarovj* (: bajta ‘koliba’), *Bāngáčovj* (: bāngatj ‘mahati nogama’)¹⁸, *Bejsovj* (: bejsen ‘ljutit, srdit, gnjevan; mahnit, silovit, bijesan’), *Buhēkovj* (:

¹⁵ Zanimanje shvaćamo vrlo široko, pa tu uključujemo uz nečiju profesiju i društveni status, titulu, službu.

¹⁶ Nadimak nije nastao od prezimena Leček jer spomenuto prezime nije potvrđeno ni u Općini Sveti Juraj na Bregu. Prezimena su obitelji nositelja nadimaka Habjan i Jasen.

¹⁷ Ovaj je obiteljski nadimak i sastavnica frazema *Pijē kak Lóvrek* ‘pije jako puno’. Riječ je o frazemu lokalizmu, potvrđenom samo u jednom govoru. Različiti su poticaji za nastanak takvih frazema, a u navedenom primjeru, poticaj je osobina osobe, tj. sklonost opijanju.

¹⁸ Glava obitelji bio je Mihael (Miška) Novak. Bio je u I. svjetskom ratu i svi su mislili da je poginuo. Međutim, vratio se u neprepoznatljivom stanju 1924. godine. Na desnoj nozi imao je «vútesko» (vuteska = mozol, čir). Nekad su se svi članovi obitelji prali u jednoj te istoj posudi i u istoj vodi, ali prvi se prao otac, pa majka i tek onda djeca. Vjerojatno je to bio glavni razlog prijenosa bolesti. Svaku noć Miška je zbog bolne «vúteske» sjedio ispod oraha na «drvócipō» i mahaio bolnom nogom. Jedne noći pokraj kuće prolazio je neki vagabund i vidio Mišku kako maše nogom i jauče. Došao je do njega, udario ga nogom u «vútesko» i rekao: «E vę bānglaj, vę ĩmaš za kaj bānglatj». Drugi je dan cijelo selo čulo što je učinio mladić iz susjednog sela, a Mišku su prozvali Bānglač / Bāngáč. I danas je u selu poznato «što je Bāngáčovj».

buha)¹⁹, **Čarovi** (: car)²⁰, **Cicekovi** (: cicek ‘mali mačak’)²¹, **Cvirkovi** (: cvirek ‘čvarak’), **Čavlakovi** / **Čevlakovi** (: čavlek *dem. od* čavēl ‘čavlić’), **Čavlekovi**²², **Flētņecovi** (: flētņ ‘brz’)²³, **Fukačovi** (: fukatī *žarg. vulg.* ‘spolno općiti’)²⁴, **Hlebovi** (: hlēb ‘mjera za količinu kruha’)²⁵, **Hāharovi** (: hāhar ‘krvnik, mučitelj; isto što hajduk; nestašna osoba spremna za razne huncutarije’), **Hālēkovi** (vjerojatno od *hāl* ‘bijeda, nevolja, napast; imovno stanje’), **Lizačovi** (: lizati, ulizivati se), **Mānkijovi** (< Mānko : Marijan), **Peliskačovi** (vjerojatno od (s)peliskati ‘pljusnuti; brzo potrošiti zarađeni novac’)²⁶, **Pōpekovī** (: pōpek ‘pop’)²⁷, **Prđukačovi** (: prđukati ‘prdjeti’), **Sōkolovi** (: sokol ‘ptica grabežljivica’)²⁸, **Stričekovi** (: striček ‘stric’)²⁹, **Škrijarovi** (: škrija ‘škrinja’)³⁰, **Škrļcovi** (vjerojatno od škrlęc ‘ševa, mala poljska ptica pjevica’)³¹, **Škrākacovi** (: škrāka ‘rašlje; *fig.* duga. mršava noga’)³², **Tukačovi** / **Tukovi** (: tukač ‘pura; *fig.* tukač je glup čovjek’), **Vūgijovi** (: vūga ‘ptica pjevica; vrsta kruške’)³³,

¹⁹ Nadimak se odnosio na obitelj iz susjednog sela (Frkanovec) koja se doselila u Zasadbreg. Vjerojano su ovi bili «buhaviji» od svih jer su nekad tako mogli zvati većinu obitelji, pošto su buhe bile prisutne u gotovo svakoj.

²⁰ Žive u ulici Habaj. Imali su sina kojem su namijenili Srncovu Maričiku iz Bajukove ulice. Nekad, kad skoro svaka druga kuća nije imala ni za kruh, oni su bili vrlo bogati. Za njih se govorilo da žive kao carevi i tako su dobili «counu».

²¹ Obitelj se preziva Korušić. Žive u Jugoštinovoj ulici. Svi su članovi obitelji nižeg rasta.

²² Vjerojatno isto ishodište kao i **Čavlakovi** / **Čevlakovi** jer prezime Čavlek nije potvrđeno u Zasadbregu.

²³ Obitelj se prezivala Mesarić. Bili su pojam marljivosti i vrlo «skrbni». Otac Josip uvijek je hodao vrlo brzo i sitnim koracima, uvijek mu se žurilo, tj. bio je “flētņ”.

²⁴ Jedna obitelj je živjela u ulici Fadan, a druga u Tukovoj. Imali su jako puno djece i govorilo se da ne znaju ništa drugo raditi osim djece. Danas za Tukovu kažu da je to ulica ljubavi jer u njoj žive velike obitelji s puno djece.

²⁵ Zajedno su živjela četiri brata. Bili su strah i trepet u selu. Kamo god su došli nastala je tučnjava. Gledali su samo za svoje dobro, a glavno im je zanimanje bilo provaljivanje u «komore» u kojima se čuvao kruh. Naime, kruh se nekad pekao u velikim količinama i to svaki drugi tjedan, a čuvao se u tim komorama da se ne kvari.

²⁶ Opće je poznato da što god zaradi bilo koji član te obitelji potroši sve i prije nego zarađeno donese kući.

²⁷ Prezime Kolac, otac je išao za svećenika, a majka za časnu sestru. Upoznali su se u samostanu u Zagrebu i zajedno su ga i napustili.

²⁸ Obiteljski nadimak nije nastao od prezimena *Sokol* jer navedeno prezime nije potvrđeno u Svetom Jurju na Bregu.

²⁹ Obitelj je živjela u Bajukovoj ulici. U gruntovnici za njihovo imanje piše *Stričekovo*, a i danas Zasadbrežani znaju gdje je to.

³⁰ Prezime Kolac. Bili su jako škrti, sve što su imali skrivali su u škrinjama za zrnje.

³¹ Muški su članovi obitelji lijepo pjevali i zvonko se smijali.

³² Potomci obitelji žive u ulici Markovčina. Otac je jako volio žene, a i danas se kaže *mētī mēđ škřākaj kōga*.

³³ Tri su mogućnosti nastanka ovog obiteljskog nadimka. Prvo, moguće je da je netko u obitelji lijepo pjevao pa su zbog toga dobili nadimak. Drugo, možda su imali puno krušaka

Zëmbëřekovij (: zëmbëřek ‘mađ. az emberek ljudi’), **Zlëtančovij** (: zlëtanëç ‘smušen, nesređen, bezglav’), **Žganičarovij** (: žganica ‘rakija’).

O_P + -ovij³⁴

Bleščovij (Blešč)³⁵, **Čalopeķkovij** (pr. Novak), **Đukëřovij** (pr. Mesarić)³⁶, **Hãmrövij** (pr. Horvat)³⁷, **Lukačövij / Lùķečovij** (pr. Lukman), **Mürkovij** (Murk)³⁸, **Nëřëđövij** (pr. Nerer), **Saboleķkovij** (pr. Sabolčec)³⁹, **Šćuricövij** (pr. Pintarić)⁴⁰, **Žgajarovij** (pr. Horvat)⁴¹.

O_Z + -ovij

Bobjarovij (: bobjãr ‘bubnjar’)⁴², **Múzarovij**⁴³, **Pëkovij** (: pëk ‘pekar’)⁴⁴, **Špënglarovij** (: špënglar ‘limar’), **Vëncëřlinovij** (: vëncëřlin ‘nadstojnik vinograda’), **Zdëncčarovij** (: zdëncčãr ‘osoba koja kopa i oblikuje zdenac’), **Zvonãrovij** (: zvonãr ‘zvonar’).

(vuga / vugica). Treće, u selu se za čovjeka neugodnog mirisa kaže: *smrdiš kak vùga* (frazem lokalizam).

³⁴ Od jedanaest zabilježenih obiteljskih nadimaka s prezimenom u osnovi, samo u dva nalazimo prezime potvrđeno u selu (*Mürkovij* – prezime Murk u Zasadbregu je potvrđeno 1948. godine i *Žgajarovij* – prezime Žganjar u Zasadbregu je potvrđeno 1997. godine).

³⁵ *Bleščövij* < blešč (: bleščãtj (se), ljeskati (se), svjetlucati (se); bljesak, sjaj). Vjerojatno od prezimena Blešč, iako spomenuto prezime nije potvrđeno u selu Zasadbreg. Nije nam poznato pravo prezime nositelja tog obiteljskog nadimka.

³⁶ *Đukëřovij* < đukëř (: sitan kovani ugarski novac neznatne vrijednosti).

³⁷ *Hãmrövij* < hãmëř (: njem. Hammer ‘čekić’). Starog su Đuru zvali Hamer jer je bio poznati seoski majstor, ali nažalost i veliki pijanac. Umro je od alkohola. Pred kraj je života pio samo rakiju, tzv. ficko (prva rakija koja teče kod prženja, bila je za rane, gotovo 100% alkohol).

³⁸ Danas je Murk prezime potvrđeno u Zasadbregu (v. Frančić 2002: 402), međutim, ispitanici nisu sigurni jesu li tu obitelj zvali tako zbog prezimena jer tvrde da su današnji *Mürkovij* doseljenici. Nije nam poznato pravo prezime nositelja tog obiteljskog nadimka.

³⁹ *Saboleķkovij* < *saboleķ* (mađ. szabó ‘krojač’). Prezime Sabolek novijeg je podrijetla u Zasadbregu, a ispitanici nisu sigurni od čega je nastao ovaj obiteljski nadimak.

⁴⁰ *Šćuricövij* < šćuric (: cvrčak, zrikavac).

⁴¹ *Žgajarovij* < žgãjar (: čovjek koji peče rakiju).

⁴² Obitelj se preziva Zadravec. Žive u Tukovoj ulici, a djed je bio seoski bubnjar koji je, kad je trebalo objaviti kakvu vijest u selu, išao po križanjima i krajevima ulica i najprije bubnjao pet minuta, nakon čega je prenio obavijest (najčešće iz općine).

⁴³ Obitelj se preziva Novak. Dvije su priče vezane uz ovaj obiteljski nadimak. Prema prvoj, obitelj je nekad imala puno krava. Prema drugoj, sve što je ta obitelj imala „izmuzli“ su od drugih.

⁴⁴ Prezime Šafarić, djed im bio pekar, a nekad je to bilo vrlo dobro zanimanje jer je u kući pekara uvijek bilo barem kruha.

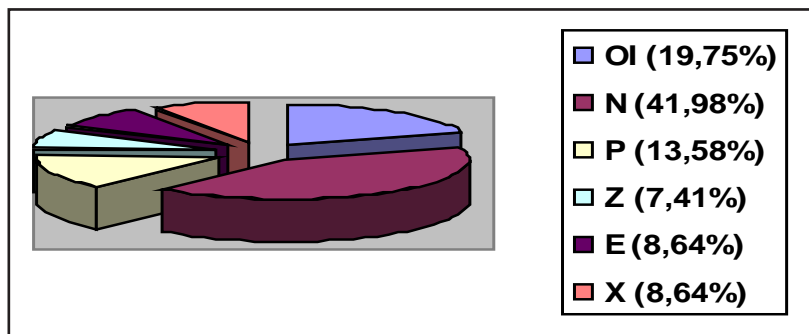
O_E + -ovj

Doljancovj (: Doljanec ‘stanovnik donjeg Međimurja’), *Kranjčovj* (: Kranjec ‘Slovenac iz Kranjske’), *Plešivcovj* (: Plešivica ‘selo u gornjem Međimurju’), *Smoligačovj*⁴⁵, *Šiptarovj* (: Šiptar ‘Albanac’)⁴⁶, *Štućkovj*⁴⁷, *Židovovj* (: Židov ‘pripadnik Mojsijeve vjere’).⁴⁸

O_X + -ovj

*Keļemičovj*⁴⁹, *Larekovj*⁵⁰, *Mešnjakovj*⁵¹, *Ornejekovj* (: oren ‘bodar, čio’)⁵², *Surišovj*⁵³, *Šajcovj*⁵⁴, *Šmutačovj*⁵⁵, *Vělnarovj*⁵⁶.

Grafički prikaz obiteljskih nadimaka koji se tvore sufiksom *-ovj* s obzirom na leksem u osnovi:

⁴⁵ *Smoligačovj* < Smoligač < smoliga ‘korijen crnogorice isječen i svezan u snopiće za potpalu’. *Smoligačij* su mještani sela Mali Mihaljevec, a obitelj je doselila u Zasadbreg iz tog sela.

⁴⁶ Obitelj se preziva Gaši. U Zasadbreg su vjerojatno došli iz Albanije. Jedno su vrijeme imali slastičarnicu u selu.

⁴⁷ *Štućkovj* – Štúk ‘oronim u Zasadbregu’. Nositelji nadimka su članovi obitelji Mezga i žive na Štuku.

⁴⁸ Otac djeteta bio je Židov.

⁴⁹ *Keļemičovj* – prezime Meglič.

⁵⁰ *Larekovj* – prezime Novak.

⁵¹ *Mešnjakovj* – prezime Novak.

⁵² Unatoč značenju riječi *oren*, za članove te obitelji vrijedilo je i vrijedi upravo suprotno, tj. karakterizira ih lijenost.

⁵³ *Surišovj* < *suriša* < vjerojatno od tur. *sürü* ‘stado ovaca ili koza koje čuva jedan ili više pastira’.

⁵⁴ *Šajcovj* – prezime Mesarić.

⁵⁵ *Šmutačovj* < Otac se zvao Roko. Bio je glavni huligan u selu. Imali su susjedu Slovenku koju nisu voljeli i jednom su joj na prozor stavili mrtvu pticu, nakon čega ih je ona tako prozvala.

⁵⁶ *Vělnarovj* < vjerojatno od slov. vělnica ‘drven, lopati sličan predmet koji služi za punjenje vreća žitom’. Nitko od ispitanika nije znao zbog čega je obitelj dobila ovaj nadimak.

O + -inj

Zabilježeno je pet obiteljskih nadimaka sa sufiksom *-inj*. U osnovi dolaze osobna imena (ženska), zanimanje i apelativ.

O_I + -inj

F'ikinj (< F'ika : Viktorija), *T'azinj* (< T'aza : Anastazija).

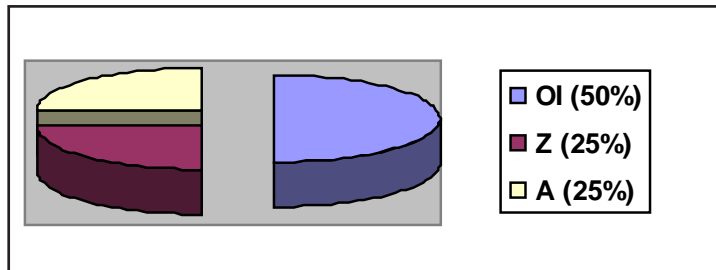
O_Z + -inj

Š'logaričinj (: š'logarica 'vračara, gatara iz karata, kave i sl.').

O_A + -inj

*Č'uč'ikinj*⁵⁷ (: č'uč'ika < č'uč'a 'kokoš'), *Š'kriplinj*⁵⁸ (< š'kriplin 'škripac, stezaljka').

Grafički prikaz obiteljskih nadimaka koji se tvore sufiksom *-inj* s obzirom na leksem u osnovi:

B) Imeničke strukture obiteljskih nadimaka:

U Zasadbregu su zabilježena tri obiteljska nadimka samo u imeničkom liku: *Č'avl'ekj*, *Š'eš'č'ecj*, *Mar'ęn'č'ecj*. Navedenim nadimcima na terenu nije zabilježena pridjevska varijacija, dok svi ostali zabilježeni obiteljski nadimci mogu biti i u imeničkom i u pridjevskom liku.

⁵⁷ Dvije su priče vezane uz ovaj nadimak. Naime, cijela je obitelj tako prozvana zbog majke koju su zvali Č'uč'ika. Jedni tvrde da su je tako zvali jer je bila jako niska i neprestano je bila u pokretu, čak i onda kad nije imala što raditi. Drugi tvrde da je nadimak dobila zbog toga jer muškarcima nije znala reći ne, tj. «či ju je što p'itau, a v'ideu se joj je, sam se poč'uć'nula.»

⁵⁸ Nije poznato prezime nositelja nadimka, ali je vjerojatno netko od članova obitelji bio škrt jer se danas u selu za škrtu osobu kaže da je *š'kriplin*. Postoji i frazem *detj f š'kriplin koga* 'prisiliti koga na priznanje'.

Čavlęki (< *čavlęk dem. od čavęl* ‘čavlić’; prezime Čavlek)
*Jęšćęci*⁵⁹ (< *jęšćęc* ‘osoba koja puno jede’)
Maręnćęci (< *Maręnča*, vjerojatno : Marija)

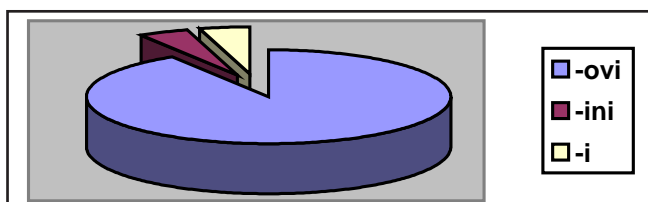
Tablica s prikazom frekventnosti pojedinog sufiksa s obzirom na leksem u osnovi:

OSNOVA	-ovi	-ini	-i	UKUPNO
osobno ime	16	2	1	19
nadimak	32	-	1	33
zanimanje	7	1	-	8
etnik	7	-	-	7
prezime	11	-	-	11
apelativ	-	2	2	4
nejasna osnova	8	-	-	8
UKUPNO	81 (91%)	5 (4,5%)	4 (4,5%)	90

Iz tablice iščitavamo:

- obiteljski se nadimci u Zasadbregu najčešće tvore sufiksom *-ovi* (91%)
- u osnovi su zasadbreških obiteljskih nadimaka najčešće osobni nadimak (39,33%) i osobno ime (21, 35%)
- sufiks *-ovi* najčešće se veže uz osobni nadimak u osnovi

Grafički prikaz obiteljskih nadimaka po sufiksima:

⁵⁹ Obitelj se preziva Jasen. U kući je bilo puno djece i iako nisu bili siromašni, za njih se govorilo da su u toj kući uvijek gladni. Postoji i frazem kojem je ovaj nadimak sastavnica: *biti pravi jęšćęc* (Frazem ima dva suprotna značenja. Može se odnositi na osobu koja puno jede ili na osobu koja ne voli jesti.)

6. Zaključak

U ovom smo radu analizirali *prave* obiteljske nadimke. Nekad su mnogi od ovih nadimaka koji su danas pravi bili nepravi, tj. obitelj je vjerojatno ženidbenim vezama promijenila prezime, a nadimak je ostao po prijašnjemu prezimenu. U 12,36% prikupljene građe čine nadimci u čijoj je osnovi prezime (*Bleščovi*, *Čalopekovi*, *Đukešovi*, *Hamrovi*, *Lukáčovi* / *Lukęcovi*, *Murkovi*, *Nęredovi*, *Sabolekovi*, *Šćuricovi*, *Žganjarovi*)⁶⁰. Nositelji su se tih nadimaka ili poslije doselili u Zasadbreg ili su kupnjom kuće naslijedili obiteljski nadimak prijašnjeg vlasnika.

Od obiteljskih nadimaka sa zanimanjem u osnovi (*Bobjarovi*, *Pekovi*, *Šlogarićini*, *Špenglarovi*, *Vęncęrlinovi*, *Zdęncęarovi*, *Zvonarovi*), samo još nadimci *Pekovi* i *Zvonarovi* imaju svojih nositelja, a ostali nadimci životare u starim, ruševnim, zemljanim kućama i samo u sjećanjima najstarijih Zasadbrežana. Naime, načini i uvjeti života toliko su se promijenili da ni jednog od spomenutih zanimanja (osim zvonara) više nema u selu.

Obiteljski nadimci sa osobnim imenom u osnovi čuvaju osobna imena u varijantnom obliku koja danas više nisu u uporabi (*Będęnekovi*, *Bęnekovi*, *Drášekovi*, *Furjanovi*, *Ivićovi*, *Lácekovi*, *Lovrękovi*, *Lęčkovi*, *Lęćovi*, *Lucovi*, *Mihękovi*, *Nacekovi*, *Ręmušovi*, *Tinćekovi*; *Fikini*, *Tazini*). Prema tome, obiteljski i osobni nadimci nezaobilazni su u proučavanju osobnih imena.

Tek 7,86% obiteljskih nadimaka imaju danas „neprozirne osnove“. Naime, samo je još nekoliko Zasadbrežana starijih od 80 godina i ni oni se više ne sjećaju nekih nositelja nadimaka, a bez dodatnih informacija istraživaču je teško proniknuti u razlog i poticaj nastanka obiteljskoga nadimka.

Literatura:

Rječnik hrvatskoga jezika, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb, 2000.

ANIĆ, VLADIMIR; BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA; GOLDSTEIN, IVO; GOLDSTEIN, SLAVKO; JOJIĆ, LJILJANA, MATASOVIĆ, RANKO; PRANJKOVIĆ, IVO 2002. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber.

ANIĆ, VLADIMIR 1991. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.

ANIĆ, VLADIMIR; GOLDSTEIN, IVO 1999. *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Novi Liber.

⁶⁰ Samo su prezimena *Murk* i *Žganjar* u novije vrijeme potvrđena u selu, prezimena *Blešč*, *Čalopek*, *Hamer*, *Lukman*, *Murk*, *Šćuric* i *Žganjar* potvrđena su u Općini Sveti Juraj na Bregu, a prezimena *Đukes*, *Nered* i *Sabolek* nisu potvrđena ni u Općini. Nositelja nadimaka *Bleščovi*, *Čalopekovi*, *Hamrovi*, *Murkovi*, *Nęredovi*, više nema.

- BARIĆ, EUGENIJA 1981. *Rusinska prezimena*. Četrta jugoslovanska onomastična konferenca, Ljubljana, 225–233.
- BJELANOVIĆ, ŽIVKO 1988. *Antroponimija Bukovice*. Split: Književni krug.
- BJELANOVIĆ, ŽIVKO 1993. Dva srodna tipa tvorbe u antroponomastici. *Folia onomastica Croatica*, 2, Zagreb, 25–46.
- BJELANOVIĆ, ŽIVKO 1979. Obiteljski nadimci u sjevernoj Dalmaciji, *Onomastica Jugoslavica*, 8, Zagreb 75–92.
- ČILAŠ ŠIMPRAGA, ANKICA 2006. Obiteljski nadimci u Promini, *Folia onomastica Croatica*, 15, Zagreb 39–69.
- DEBELJAK, STJEPKO 1911. Nadimci u okolini Sv. Ivana na Zelini. *Zbornik za narodni život i običaje*, 16, Zagreb.
- FRANČIĆ, ANĐELA 1994. Međimurski obiteljski nadimci. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 20, Zagreb, 31–66.
- FRANČIĆ, ANĐELA 2002. *Međimurska prezimena*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- FRANČIĆ, ANĐELA 2005. Hungarizmi u međimurskim prezimenima. *Na brzu ruku skupljeni skup / Lukač, Stjepan* (ur.). Budimpešta: Hrvatska samouprava Budimpešte, 153–162.
- KALŠAN, VLADIMIR 2006. Međimurska povijest. Čakovec.
- LIPLJIN, TOMISLAV 2002. *Rječnik varaždinskoga kajkavskog govora*. Varaždin: Garestin.
- LONČARIĆ, MIJO 1981. *Prilog tvorbi živih imena u kajkavskom narječju*. Četrta jugoslovanska onomastična konferenca. Ljubljana.
- LONČARIĆ, MIJO 1996. *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- MENAC-MIHALIĆ, MIRA 1993. Elementi drugog sustava u nadimku. *Folia onomastica Croatica*, 2, Zagreb, 57–66.
- Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika. Skopje 1983.
- ROGIĆ, PAVLE 1955. Lična i porodična imena u jeziku. *Rad*, 303, Zagreb, 211–231.
- SEKEREŠ, STJEPAN 1973–1974. Slavonski porodični nadimci. *Onomastica Jugoslavica*, 3-4, Zagreb, 141–151.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR 2003. Nadimci u Hrvata. *Govor*, XX, 1–2, Zagreb, 421–429.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR 1985. *Naša prezimena*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR 1982. Razvitak imenske formule u Hrvata. *Onomastica Jugoslavica*, 9, Zagreb, 283–293.
- VAJS, NADA; BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA 2002. Zoonimi u hrvatskim prezimenima, *Folia onomastica Croatica*, 11, Zagreb 223–238.
- VIDOVIĆ; DOMAGOJ 2005. Nacrt za Vidonjsku antroponimiju. *Folia onomastica Croatica*, 14, Zagreb, 147–177.

Family nicknames in Zasadbreg

Abstract

The paper considers family nicknames in Zasadbreg. It examines their position in the unofficial nominal formula and provides their motivational as well as formational analysis.

Key words: Zasadbreg; family nicknames; motivational and formation analysis.

Ključne riječi: Zasadbreg, obiteljski nadimci, motivacijska i tvorbena analiza

